

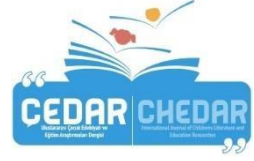

Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

Cilt:5, Sayı:2, 2022, Sayfa: 77-90

International Journal of Children's Literature and
Education Researches

Volume:5, Number:2, 2022, Page: 77-90

3-6 Yaş Resimli Öykü Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Karakterlerin Mesleki Açından İncelenmesi

Münevver EMİR*

İstanbul Medipol Üniversitesi, Türkiye

Elif KOYUNOĞLU***

İstanbul Medipol Üniversitesi, Türkiye

Medine Pervin BAYSAN**

İstanbul Medipol Üniversitesi, Türkiye

Arzu YÜKSELEN****

İstanbul Medipol Üniversitesi, Türkiye

Geliş Tarihi / Submitted: 25 / 03 / 2021 Kabul Tarihi / Accepted: 25 / 03 / 2022

Özet: Bu çalışma, okul öncesi dönem (3-6 yaş) çocukları için yayımlanmış resimli öykü kitaplarının yayınevi, yazar bilgisi, kitabın orijinal dili gibi özelliklerini ve içerikte yer alan kadın ve erkek karakterlere atfedilen meslek gruplarını incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma, nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 155 kitap tesadüfi örnekleme yöntemi ile incelenmiş ve araştırma için uygun kritere sahip 100 resimli öykü kitabı amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmanın örnekleme dahil edilen kitapların seçiminde 3-6 yaş çocuklara yönelik olması, kitap içeriğinde herhangi bir mesleğe yer verilmesi göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmanın örnekleme için seçilen resimli öykü kitaplarını incelemek amacıyla oluşturulan “Kitap İnceleme Formu” araştırmacılar tarafından literatür taraması yapılarak oluşturulmuştur. Çocuk edebiyatı alanında yayınları bulunan üç farklı akademisyenden uzman görüşü alınarak forma son hali verilmiştir. Oluşturulmuş olan bu form iki bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden ilki kitabın genel özellikleri (yayınevi, yazar bilgisi, orijinal dili gibi özellikler), bir diğeri ise, kitapta yer alan karakterlere ait (karakterlerin cinsiyetleri ve karakterlerin meslekleri) özelliklerdir. Çalışmanın örnekleme seçilen 100 resimli öykü kitabı araştırmacılar tarafından oluşturulan Kitap İnceleme Formunda yer alan sorular doğrultusunda incelenmiş ve kodlanmıştır. Toplanan veriler SPSS 25 paket program kullanılarak frekans analizi ile çözümlenmiştir. Çalışma değişkenleri arasında yer alan meslek özellikleri ve karakter- yazar cinsiyeti arasında farklılık olup olmadığını görebilmek amacıyla “Ki Kare” testi yapılmıştır. Sonuç olarak; incelenen kitapların karakter cinsiyeti ile atfedilen meslekler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$). İncelenen kitapların yazar cinsiyeti ile karakter cinsiyeti arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0.05$). İncelenen kitapların yazar cinsiyeti ile yazarların kitaplarında karakterlere verdiği meslekler arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Anahtar sözcükler: Meslekler, resimli çocuk kitapları, toplumsal cinsiyet rolleri

Abstract: This study was carried out in order to examine the features such as publishing house, author information, original language of the picture story books published for preschool children (3-6 years old) and the occupational groups attributed to the male and female characters in the content. The study was carried out with the qualitative research method. Within the scope of the research, 155 books were examined by random sampling method and 100 picture story books that meet the necessary criteria for the research were included in the study by using the purposeful sampling method. In the selection of the books included in the sample of the study, it was taken into account that they were written for children aged 3-6, and that any profession was included in the

* Sorumlu Yazar, Arş. Gör., 0000-0001-8370-2910, munevverozen6@gmail.com

** Öğr. Gör., 0000-0001-7915-0236, pervinbaysan@gmail.com

*** Yüksek Lisans, 0000-0003-1266-3277, elifnurkoyunoglu@hotmail.com

**** Prof. Dr., 0000-0002-3522-865X, ayukselen@medipol.edu.tr

content of the book. The "Book Review Form", which was created to examine the picture story books selected for the sample of the study, was created by the researchers by scanning the literature. The form was finalized by taking expert opinion from three different academicians who have publications in the field of children's literature. This form consists of two parts. The first of these sections is the general features of the book (such as publisher, author information, original language), and the other is the features of the characters in the book (the genders of the characters and the professions of the characters). 100 picture story books selected for the sample of the study were examined and coded in line with the questions in the Book Review Form created by the researchers. The collected data were analyzed by frequency analysis using SPSS 25 package program. The Chi-Square test was conducted to see if there were any differences between the job characteristics and the gender of the character-author, which are among the study variables. As a result; A significant difference was found between the gender of the character and the professions attributed to them ($p > 0.05$). There was no significant difference between the gender of the author and the gender of the characters in the books examined ($p > 0.05$). There was no significant difference between the gender of the authors of the examined books and the occupations that the authors gave to the characters in their books ($p > 0.05$).

Key Words: Occupations, Illustrated Children's Books, Gender Roles

Giriş

Kültür, aynı toplum içerisinde bulunan insanların duygu, düşünce ve davranışlarını etkilemektedir. Aynı kültür içerisinde yaşayan insanlar belirli davranış kalıpları ve geleneklere sahip olmakta ve insanlardan belirlenen davranış kalıpları ve geleneklere uyması beklenmektedir. Bu davranış kalıplarının içerisinde kadın ve erkek rolleri de bulunmaktadır. Bu rolleri içeren toplumsal cinsiyet, bireyin cinsiyetinden dolayı toplum tarafından nasıl algılandığını ve nasıl algılanması gerektiğini tanımlayan bileşenlerin tümüdür. Bir kadının ya da erkeğin nasıl görünmesi, düşünmesi, hissetmesi, giyinmesi, davranması ve dünyayı nasıl algılaması gerektiğini kapsamaktadır (Helman, 1990). Bireyin bu doğrultudaki uygun olan davranışları toplum tarafından pekiştirilirken, uygun olmayan davranışlar desteklenmemektedir (Vatandaş, 2007).

Çocuklar, doğdukları andan itibaren alınan kıyafetler ve oyuncaklar, hitap şekilleri, onlar için uygun bulunan ve bulunmayan davranışlarla, cinsiyet rollerine yönlendirilmektedir. Çocukların 18-20 aylar arasında cinsiyet kimliğinin temellerinin atıldığı, bu aylardan sonra cinsel kimliğine uygun olan davranışları seçip taklit etme eğiliminde oldukları bilinmektedir (Artan, 2018). Çocukların büyüme dönemlerinde anne babanın tutumu, çevresindeki insanların tutum ve davranışları, okudukları kitaplar, izledikleri filmler ve sosyal medya gibi bir sürü faktör toplumsal cinsiyet algısını etkileyebilmektedir. Geleneksel toplumlarda annenin evi temizlemesi, yemek yapması ve çocuklara bakması, babanın dışarıda çalışarak evin geçimini sağlaması beklenmektedir. Bu toplumlarda erkeklere genellikle mühendislik, esnaflık gibi, kadınlara ise ev hanımı ve öğretmenlik gibi mesleklerin yakıştırıldığı görülmektedir. Bu düşünce yapısı çizgi filmlerde ve resimli çocuk kitaplarında yer almakta ve erken çocukluk döneminde olan çocukların toplumsal cinsiyet algısını dolayısıyla kadınlara olan bakış açısını etkilemektedir. Bu nedenle özellikle çocuklar için oluşturulmuş olan kitaplara dikkat edilmesi gerekmektedir (MEB, 2015; Artan, 2018; UNESCO, 2018; CİSED, 2021).

Okul öncesi dönem resimli öykü kitapları, çocukları sosyal, bilişsel olarak desteklemekte, çocuğun çevresini tanımasını, problemlere farklı çözüm yolları üretebilmelerini sağlamaktadır. Bu dönemde çocuklara verilen kitaplardaki kahramanların, anlatım türlerinin, ele alınan konuların çocukları etkilediği, onları olumlu davranışlara özendirdikleri görülmektedir. Kitaplar çocukların zorluklarla baş etme, yaşanabilecek sorunlar karşısında alternatif tutum sergileme, empati kurma, öğrenme ve hayat hakkında merak duygusunun gelişmesine katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda çocuklar kitaplarda karşılaştığı durumları kendi yaşamlarıyla bağdaştırarak sorunlara çözüm üretmeye çalışmaktadır (Gönen ve Veziroğlu, 2017). Çocuklar, resimli öykü kitapları ile hayatı tanımakla birlikte, cinsiyet rollerine uygun davranış biçimlerini de öğrenmektedir. Kitaplarda bulunan karakterle çocukların özdeşim kurması, onların hareketlerine, giyim tarzlarına dikkat etmesi kaçınılmazdır. Çocuk kitapları, çocuğun tüm gelişim alanlarını desteklemesinin yanı sıra, kültürün, toplumsal cinsiyet rollerinin ve kalıplarının öğrenilmesini, öğrenilen bu bilgilerin pekiştirilmesini de sağlamaktadır (Turla, 2018; Büyüköztürk ve ark., 2017).

Yapılan araştırmalar, yazarın cinsiyeti fark etmeksizin çocuk kitaplarında bulunan erkek karakterlerin kadın karakterlere oranla çok daha fazla mesleğe sahip olduğunu, erkek karakterlerin meslek çeşitliliğinin daha fazla olduğunu, genellikle kadın ve erkek karakterlere geleneksel meslekler verildiğini göstermektedir (Paynter, 2011; Cutler ve Buell, 2017; Turhan ve Baş, 2020). Çocukların içerisindeki karakterlerle özdeşim kurduğu kitaplarda, geleneksel rollerin çok fazla bulunması, erkeklerin daha fazla iş hayatına sahip olması gibi bilgiler içermesi çocuğun bunu örnek almasını sağlamakta ve kadınların iş hayatında erkekler kadar yer almadığı bilgisinin yerleşmesine neden olmaktadır. Kitaplar çocukların sahip olmak istedikleri meslekleri etkilemekte ve çocuğun bakış açısını belirleyebilmektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda, araştırmamız çocukların toplumsal yaşamı, toplumsal cinsiyet rollerini öğrendiği, karakterlerle özdeşim kurduğu resimli çocuk kitaplarında kadın ve erkek karakterlerine verilen mesleklerin neler olduğunu, çocukların cinsiyetlere verilen karakterlerle nasıl yönlendirildiğini incelemeyi ve bununla birlikte aşağıdaki sorulara cevap aramayı amaçlamaktadır:

1. Resimli öykü kitaplarında yer alan karakterlere atfedilen meslekler, ilgili karakterin cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
2. Resimli öykü kitaplarında yer alan karakterlere atfedilen meslekler, yazarın cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
3. Resimli öykü kitaplarında mesleğe sahip olan karakterlerin cinsiyeti, yazarın cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Resimli öykü kitaplarında yer alan karakterlerin meslek ve cinsiyeti yerli ya da çeviri kitap olmasına bağlı olarak farklılık göstermekte midir?

Çocukların resimli öykü kitaplarında yer alan karakterleri örnek alıp onlarla özdeşim kurması, bu kitapların kadın ve erkek mesleklerine olan bakış açılarını etkiliyor olması nedeniyle kitaplardaki karakterlere verilen meslekler önem arz etmektedir. Ülkemizde bu konuda sınırlı sayıda araştırma yapılması sebebiyle araştırmamızın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli geçmişte ya da şu anda mevcut olan bir durumu olduğu şekliyle tespit etmeye imkân sağlayan tarama modelidir. Bu araştırmada resimli öykü kitaplarında yer alan kadın ve erkek mesleklerinin incelenmesi hedeflenmiş, bu sebeple araştırma amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak tasarlanmıştır. Amaçlı örnekleme, çalışmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak sağlamaktadır (Büyüköztürk ve ark., 2018).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini, içerisinde kadın ve erkek karakterlere verilen mesleklerin yer aldığı 100 resimli öykü kitabı (EK-1) oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında 155 kitap, tesadüfi örnekleme yöntemi ile incelenmiş ve araştırma için uygun kritere sahip 100 kitap örnekleme dahil edilmiştir. Bu kitapların seçiminde 3-6 yaş aralığındaki çocuklara yönelik olması, kitaplarda mesleğe yer verilmiş olması kriterleri göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmada ağırlıklı olarak YKY, İş Bankası Kültür Yayınları, Tübitak, Çamlıca Çocuk ve Pearson Yayınevi kitapları bulunmaktadır. Araştırmada toplam 27 farklı yayınevinin kitapları kullanılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Kitap inceleme formu

Araştırmada öncelikle “3-6 yaş resimli öykü kitabı”, “Çocuk kitapları”, “Toplumsal cinsiyet rolleri” anahtar kelimeleri aratılarak, alan yazında yer alan ilgili çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmalarda, araştırmacıların hangi soruları yanıtlamayı amaçladığı, çalışmanın güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesi ve incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan araştırmalardan ve Gönen (2017)’ in editörlüğünde yayımlanmış olan kitaptan yararlanılarak araştırmacılar tarafından “Kitap İnceleme

Formu” oluşturulmuştur. Bu form, iki bölümden ve beş maddeden oluşturulmaktadır. Bu bölümler kitabın genel özellikleri (Yayınevi, Yazar bilgisi, Orijinal dili) ve kitapta yer alan karakterlerin mesleklerine ait (karakterin cinsiyeti ve karakterin mesleği) bölümlerdir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan bu form, alanda yayınları olan üç farklı akademisyenden uzman görüşü alınarak revize edilmiştir. Araştırmanın örnekleme seçilen 100 resimli öykü kitabı için “Kitap İnceleme Formu” doldurulmuştur. Formda yer alan her bir soru için kadın ve erkek karakterler olarak ayrı ayrı SPSS 25.0 programında bir kod verilmiş ve bu doğrultuda veri girişleri gerçekleştirilmiştir.

Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri için SPSS 25.0 kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde, öncelikle frekans hesaplanmış, ardından araştırma sorularını yanıtlamak üzere ki-kare testi gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde incelenen kitapların özellikleri, yazarların karakterlere verdiği cinsiyetler ve yazarların karakterlere atfettiği mesleklerin istatistiksel bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 1: İncelenen Kitapların Yayınevlerine İlişkin Bulgular

	n	%
YKY	12	12
İş Bankası	25	25
Tübitak	10	10
Remzi kitabevi	2	2
Binbir Çiçek	4	4
Çamlıca Çocuk	4	4
Eğlen Öğren	1	1
Doğan Egmont	1	1
Taze Kitap	1	1
Kırmızı Kedi Çocuk	2	2
Pearson	5	5
Altın Kitaplar	2	2
Can Çocuk	2	2
Uçan Balık	3	3
Red House	1	1
Mandolin	1	1
Eksik Parça	2	2
Eğiten Çocuk	3	3
ODTÜ	2	2
Okuyan Kuala	1	1
Artemis Çocuk	1	1

3-6 Yaş Resimli Öykü Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Karakterlerin Mesleki Açından İncelenmesi

Kır Çiçeği	1	1
Diğer	14	14
Toplam	100	100,0

Tablo 1'e göre; kitapların en fazla Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, YKY, Tübitak ve Pearson yayınevlerine; en az ise Eğlen Öğren, Taze Kitap, Mandolin ve Red House gibi yayınevlerine ait olduğu görülmektedir.

İncelenen kitapların orijinal dillerinin dağılımlarına ilişkin bulgular Tablo 2' de sunulmuştur.

Tablo 2: İncelenen Kitapların Orijinal Dillerine İlişkin Bulgular

	n	%
Yerli Kitap	42	42
Çeviri Kitap	58	58
Toplam	100	100

Tablo 2'ye göre; incelenen kitapların %42'si yerli; %58'i ise çeviri kitaptır. Çeviri kitaplar İngilizce- Almanca- Fransızca ve diğer olarak gruplandırılmıştır. Buna göre, %27'sinin İngilizce; %21'inin Almanca; %3'ünün Fransızca; %7'sinin diğer diller olduğu tespit edilmiştir.

İncelenen kitapların yazar cinsiyetleri dağılımlarına ilişkin bulgular Tablo 3' te sunulmuştur.

Tablo 3: İncelenen Kitapların Yazar Cinsiyetine İlişkin Bulgular

	n	%
Kadın	59	59
Erkek	41	41
Toplam	100	100

Tablo 3'e göre incelenen kitapların yazarlarının %59'unun kadın, %41'inin ise erkek olduğu görülmüştür.

Yazarlarının cinsiyeti ile kitaplarında yer verdiği karakterlerin cinsiyet dağılımlarına ilişkin bulgular Tablo 4' de sunulmuştur.

Tablo 4: İncelenen Kitapların Yazar ve Karakter Cinsiyetinin Ki-Kare Testine İlişkin Bulgular*

	Karakter Cinsiyeti		Toplam	χ^2	p
	Kadın	Erkek			
Kadın	36	23	59	,059	,808
Erkek	26	15	41		
Toplam	62	38	100		

* Pearson Ki-Kare testi kullanılmıştır.

Tablo 4'e göre incelenen kitaplardaki karakterlerin cinsiyetleri yazarın cinsiyetine göre farklılık

göstermemektedir ($p > 0.05$). Bu bulgu yazarların kadın ve erkeklerin sahip olduğu meslek sayısı konusundaki algılarının cinsiyete göre değişmediğini, iki cinsiyetinde bu konuda benzer şekilde düşündüğünü göstermektedir.

Mesleklere verilen karakterlerin cinsiyetlerine ilişkin bulgular Tablo 5' te sunulmuştur.

Tablo 5: İncelenen Kitaplarda Meslekler ile Meslek Sahibi Karakterlerin Cinsiyetlerine İlişkin Ki- Kare Testi Bulguları

	Karakter Cinsiyet		Toplam	χ^2	p
	Kadın	Erkek			
Meslekler	Doktor	5	13	51,64	,000**
	Esnaf	3	14		
	Öğretmen	12	6		
	Şoför	1	8		
	Pilot	1	6		
	Polis	2	5		
	Astronot	1	4		
	Çiftçi	1	4		
	Sekreter	10	1		
	Hemşire	3	0		
	Postacı	3	2		
	Sanatçı	7	5		
	Ev Hanımı	13	0		
	Toplam	62	68		

* Beklenen değerin 5'in altında olması nedeniyle Monte Carlo testi kullanılmıştır.** $p < 0.05$

Tablo 5'e göre, kitaplardaki karakterlerin cinsiyeti atfedilen mesleklere göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). Farkı oluşturan grupların belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen post-hoc analizinde esnaf, şoför ve sekreter mesleklerinde farklılık saptanmıştır. Bu sonucun toplumumuzda sekreter mesleğinin daha çok kadınlara; esnaf ve şoför mesleğinin ise daha çok erkeklere uygun olduğu görüşünden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yazarlarının cinsiyeti ile kitaplarında yer verdiği karakterlerin mesleklerine ilişkin bulgular Tablo 6' da sunulmuştur.

Tablo 6: İncelenen Kitapların Yazar Cinsiyeti ile Mesleklerin Ki-Kare Testine İlişkin Bulgular*

	Yazar Cinsiyeti		Toplam	χ^2	p
	Kadın	Erkek			
Meslekler	Doktor	9	9	12,252	,392
	Esnaf	9	8		
	Öğretmen	13	5		
	Şoför	5	1		
	Pilot	1	0		
	Polis	1	1		
	Astronot	1	0		
	Çiftçi	1	0		
	Sekreter	6	4		
	Hemşire	3	0		
	Postacı	0	3		

3-6 Yaş Resimli Öykü Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Karakterlerin Mesleki Açından İncelenmesi

Sanatçı	3	4	7
Ev Hanımı	7	6	13
Toplam	59	41	100

* Beklenen değerin 5'in altında olması nedeniyle Monte Carlo testi kullanılmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde, kitaplardaki yazarların cinsiyeti, karakterlere atfedilen mesleklere göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Bu bulgu yazarların kadın ve erkeklerin sahip olduğu meslek çeşitliliği konusundaki algılarının cinsiyete göre değişmediğini, iki cinsiyetinde bu konuda benzer şekilde düşündüğünü göstermektedir.

Kitapların orijinal dilleri ile yer verilen karakterlerin mesleklerine ilişkin bulgular Tablo 7' de sunulmuştur.

Tablo 7: İncelenen Kitapların Yerli ve Yabancı Olmaları ile Mesleklerin Ki- Kare Testine İlişkin Bulgular*

	Yerli ve Çeviri		Toplam	χ^2	p
	Yerli	Çeviri			
Doktor	4	14	18	15,082	,166
Esnaf	7	10	17		
Öğretmen	6	12	18		
Şoför	5	1	6		
Pilot	1	0	1		
Polis	1	1	2		
Astronot	0	1	1		
Çiftçi	0	1	1		
Sekreter	4	6	10		
Hemşire	3	0	3		
Postacı	1	2	3		
Sanatçı	3	4	7		
Ev Hanımı	7	6	13		
Toplam	42	58	100		

* Beklenen değerin 5'in altında olması nedeniyle Monte Carlo testi kullanılmıştır.

Tablo 7, kitapların yerli ve yabancı olmaları ile karakterlere atfedilen mesleklere göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Yazarların farklı ülkelerde yaşadığı ve farklı dillere sahip olduğu düşünüldüğünde; bu bulgu, mesleklerin kültürden bağımsız olduğunu göstermektedir.

Kitapların orijinal dilleri ile yer verilen karakterlerin cinsiyetine ilişkin bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8: İncelenen Kitapların Yerli ve Yabancı Olmaları ile Karakter Cinsiyetlerinin Ki- Kare Testine İlişkin Bulgular*

	Yerli ve Çeviri		Toplam	χ^2	p	
	Yerli	Çeviri				
Karakter Cinsiyeti	Kadın	27	35	62	,161	,689
	Erkek	15	23	38		
	Toplam	42	58	100		

* Pearson Ki-Kare testi kullanılmıştır.

Tablo 8’de kitapların yerli veya çeviri olmaları ile karakterlerin cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Yazarların farklı ülkelerde yaşadığı ve farklı dillere sahip olduğu düşünüldüğünde bu bulgu kültür ve dil farklılıklarının mesleğe sahip olan kadın ve erkek karakter sayısını etkilemediğini göstermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmada örnekleme dahil edilen kitapların yayınevlerine göre dağılımı incelendiğinde; kitapların en fazla Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, YKY, TÜBİTAK ve Pearson yayınevlerine; en az ise Eğlen Öğren, Taze Kitap, Mandolin ve Red House gibi yayınevlerine ait olduğu görülmektedir. Örnekleme dahil edilen kitaplar, ailelerin ve bu alanda çalışan uzmanların kolayca ulaşabileceği kitaplardır.

Araştırma kapsamında incelenen kitapların yazarlarının %59’unu kadın yazarların oluşturduğu görülmüştür. Kahraman ve Özdemir (2019) 100 resimli öykü kitabıyla gerçekleştirdiği çalışmada, kadın yazarların oranının erkek yazarlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu örtüşmenin örneklem benzerliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

İncelenen kitaplardaki karakterlerin cinsiyetleri, yazarın cinsiyetine göre farklılık göstermemektedir (Tablo 4). Turhan ve Baş (2020)’in araştırmasında ise kadın ve erkek yazarların erkek karakterlere daha fazla yer verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Narahara (1998) tarafından yapılan çalışmada, kitaplarda erkek karakterlerin, kadın karakterlere oranla iki kat daha fazla olduğu görülmüştür. Araştırma sonucumuz ile diğer araştırma sonuçlarının arasındaki farklılığın incelenen kitap türlerinden ve kitabın hitap ettiği yaş grubu farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmamızda kitaplardaki karakterlerin cinsiyetleri ile karakterlere atfedilen meslekler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Farkı oluşturan grupların; esnaf, şoför ve sekreter mesleklerinin oldukları görülmüştür. Bu bulgu, meslek dağılımının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını yansıtır nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Bahçeli- Kahraman ve Özdemir (2019)’in resimli öykü kitaplarını toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelediği çalışmada, kadın karakterlere erkeklerden daha az meslek atfedildiği görülmüştür. Yapılan diğer çalışmalarda resimli öykü kitaplarında bulunan erkek karakterlerin kadın karakterlere oranla daha fazla mesleğe sahip olduklarını göstermektedir (Turhan ve Baş, 2020; Cutler & Buell, 2017, Paynter, 2011). Literatürde yer alan bu araştırmaların benzerlikleri toplumsal cinsiyet kalıplarıyla açıklanabilmektedir.

Araştırmamızda incelenen kitapların yazar cinsiyeti ile kitap karakterlerine verdiği meslekler arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Daha açık bir söyleyişle, yazarın cinsiyet özellikleri kaleme aldıkları kitaplardaki karakterlerin meslekleriyle ilişkili değildir. Alan yazın taramasında bu değişkenlerin beraber incelendiği bir çalışma bulunmamıştır.

Araştırma kapsamında incelenen çeviri ve yerli kitaplarda bulunan karakterlere benzer oranda ev hanımı rolü verildiği görülmüştür (Tablo 7). Kadın karakterlerin en çok sahip olduğu meslek ev hanımıdır. (Tablo 5). Dilek (2014)’in çalışmasında, kadınların en fazla ev hanımı mesleğine sahip olduğu bulunmuştur. Salman Erden (2019)’in incelediği kitaplardaki kadın kahramanların daha çok ev

hanımı olarak resmedildiği sonucuna ulaşılmıştır. Rollas (2017) tarafından yapılan araştırmada kadın kahramanların pasif, mekansal olarak ev içinde temizlik ve annelik rolü üstlendikleri; erkek kahramanların aktif, güçlü ve ekonomik faaliyet içerisinde temsil edildikleri görülmüştür. Crisp ve Hiller (2011) tarafından yapılan çalışmada, 1938-2011 yılları arasında Caldecott Madalyası verilen kitaplar incelenmiştir. Araştırma sonucunda erkek karakterlerin, kadın karakterlere kıyasla daha etkin oldukları; kadın karakterlerin pasif ve anaç olarak betimlendikleri görülmüştür. Araştırmamızın sonucu diğer araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Bu sonucun ataerkil toplum yapısının resimli çocuk kitaplarına yansımaları olarak görüldüğü düşünülmektedir.

İncelenen kitaplarda ulaşılabilirlik ön planda tutulmuş olup yazar cinsiyetleri eşit oranda örnekleme dahil edilememiş ve çeviri-Türkçe dillerindeki kitaplar arasında da eşitlik sağlanamamıştır.

Öneriler

- Çocuk edebiyatı alanında yazılan kitaplara bakıldığında kadınlara genellikle ev hanımı, sekreter, öğretmen, hemşire gibi geleneksel rollerin verildiği görülmektedir. Kitaplarda kadın ve erkeklere meslek atfedilirken seçilen bu mesleklerde cinsiyet ayrımından kaçınılmalıdır.
- Kitapların toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesi göz önünde bulundurularak yazılması önerilmektedir.
- Araştırmanın örneklemini 3-6 yaş çocuk kitaplarının oluşturması nedeniyle diğer yaş gruplarına hitap eden kitaplar incelenmemiştir. Diğer yaş gruplarına hitap eden kitaplarda bulunan mesleklerin ve cinsiyet rollerinin incelenmesi önerilmektedir.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yazılan kitaplarla ilgili olarak sadece uzman ve yazarların değil, ailelerin de bilinçlendirilmesini sağlayacak çalışmaların yapılması önerilmektedir.
- Bu konuda daha geniş örnekleme ulaşılarak araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Aktaş, E. ve Kaynak, D. (2017). Okul öncesi hikâye ve masal kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri. *Ekev Akademi Dergisi* 21(72).
- Artan, İ. (Ed.). (2018). *Cinsel gelişim ve eğitim*. Ankara: Hedef Yayınevi.
- Bahçeli- Kahraman, P. ve Özdemir, H. (2019). Resimli çocuk kitaplarının toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(27), 64-85.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. Baskı) Ankara. Pegem Akademik Yayıncılık.
- Cinsel Sağlık Enstitüsü Derneği (2021). *Cinsel kimlik gelişimi*. 15 Mayıs 2021. <https://www.cised.org.tr/sayfa214.html>
- Cutler, L. & Buell, M, J., (2017). *Gender stereotypes in children's picture books: a contemporary content analysis*. Conference: Society For Research In Child Development
- Crisp, T. & Hiller, B. (2011). "Is this a boy or a girl?" Rethinkingsex-role representation in caldecottmedal-winning picture boks,1938-2011. *Children's Literature in Education*, 42(3), 196-212.
- Çer, E. (2017). Çocuk edebiyatında toplumsal cinsiyetsiz karakterler: bir araştırma örneği. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* 14 (27); 389-408.

- Çınar, P. (2015). Resimli çocuk kitaplarında giyimiyle kadın karakterler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 48(1), 1–18.
- MEB (2015). *Çocuk gelişimi ve eğitimi 0-72 ay cinsel ve ahlak gelişim*. Ankara
- Dilek, A. (2014). 4-6 yaş çocuk öykülerindeki kadın kahramanların mesleksel analizi. *Journal Of Qafqaz University*, 2(1), 94-102.
- Turla, A. (Ed.). (2018). *Çocuk edebiyatı- okul öncesi dönemde çocuk edebiyatı kavramı ve çocuk kitaplarının özellikleri* (1.Baskı). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Esen, Y. & Bağlı, M. T. (2002). İlköğretim Ders Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Resimlerine İlişkin Bir İnceleme. *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 35(1–2).
- Gönen, M. (Ed.). (2017). *Çocuk edebiyatı- Çocuk edebiyatının genel hedefleri* (4.Baskı). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Helman, C. G. (1990) *Culture, Health and Illness*. (2nd Ed.). London: Wright/ Butterworth.
- Işıtan, S. (2014). Caillou çizgi film karakteri ile ilgili Türkçe resimli öykü kitaplarının biçimsel ve içerik özelliklerinin incelenmesi, *İlköğretim Online Dergisi*, 13 (1), 191-204
- Köseler, F. (2009). *Okul Öncesi Öykü ve Masal Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Olgusu*. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Narahara, M. (1998). Gender stereotypes in children's picture books. *U.S. Department of Education*, ss.1-23.
- Oktay A. (2002), *Yaşamın sihirli yılları: okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık
- Paynter, K. C. (2011). *Gender stereotypes and representation of female characters in children's picture books*. Liberty University. ABD.
- Rollas B.O. (2017). *0-6 yaş resimli çocuk hikaye kitaplarında toplumsal cinsiyet inşası*. Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Salman- Erden, YT. (2019). *Resimli çocuk kitaplarındaki toplumsal cinsiyet olgusunun incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- San- Bayhan, P. & Artan İ. (2009). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Şentürk, S. (2015). *Okul öncesi dönem çocukları için basılan resimli öykü kitaplarının toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargılar yönünden incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turla, A. (2015). *Okul öncesi dönemde çocuk edebiyatı*, Akara: Hedef CS Basım Yayın.
- UNESCO. (2018). *Cinsel eğitim üzerine uluslararası teknik rehber*.

Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*. 35(0), 29-56.

Yağan-Güder, S. ve Güler-Yıldız, T. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarında ailenin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 424-446.

Zivtçi, F. (2006). “Çocuk Kitaplarında Kahramanın Yeri ve Önemi” II. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı*. s. 345- 347. Ankara.

EK-1

İncelenen Kitapların Listesi

Kitap Adı	Kitap Yazarı
Minik ve Benek	Nilay Dalyan
Tuhaf Bir Gün	Rebecca Cobb
Yağmurlu Bir Gün	Anna Milbourne
Kırmızı Fil' İ Gördün Mü?	Ferit Avcı
Canavar! Canavar!	Sunghee Shin
Nokta	Peter H. Reynolds
Süslü Püslü Prenses	C. Naumann- Villemin
Ay' da	Anna Milbourne
Down Sendromlu Bir Arkadaşım Var	Jennifer Moore
Küçük Yıldızlar	Nazlı Eda Noyan
Kaan' In Sallanan Dişi	Ezgi Pektaş
Dünyanın En Cesur Denizcisi	Can Tuğrul
Elif Diş Bakımını Öğreniyor	Liane Schneidder
Guguklu Saatin Küçük Kuşu	Feridun Oral
Okulun İlk Günü	Francesca Sardov ve Romain Sandov
Annemin Çantası	Sara Şahinkanat
Arkadaşım Otobüs Şoförü	Ralf Butshkow
Arkadaşım Kaptan	Ralf Butshkow
Okula Gitmek İstemiyorum	Gürsoy Düzenli
Arkadaşım Fırıncı	Ralf Butshkow
Okula Gitmek İstemiyorum	Ayşen Oy
Arkadaşım Kamyon Şoförü	Ralf Butshkow
Arkadaşım İnşaat Ustası	Ralf Butshkow
Arkadaşım Hayvan Bakıcısı	Ralf Butshkow
Temizlik Sağlıktır	Ayşen Oy
Ay Tozu	Katia Canciana
Gratlin	Benji Davies
Arkadaşım Arıcı	Ralf Butshkow
Arkadaşım Pilot	Ralf Butshkow
Arkadaşım Aşçı	Ralf Butshkow
Arkadaşım Veteriner Hekimi	Ralf Butshkow
Arkadaşım Ambulans Doktoru	Ralf Butshkow
Arkadaşım Çiftçi	Ralf Butshkow

Arkadaşım Profesyonel Futbolcu	Ralf Butshkow
Arkadaşım Makinist	Ralf Butshkow
Arkadaşım Pastacı	Ralf Butshkow
Pelin Ve Çınar' In Gezi Rehberi	Özge A. Lokmanhekim
Astronot	Koray Avcı Çakmak
Kalbindeki Cevap	Caner Tatar
Değirmenci İle Baykuş	Göknil Genç
Koca Karpuz	Tagrid en- Neccar
Arkadaşım Astronot	Ralf Butshkow
Babam Nasıl Kuaför Oldu?	Francis Martin
Mucit Gizmo	Pip Jones
Kayıp Köpek Üzüm	Claire Freedman
Diş Doktoru	Koray Avcı Çakmak
Ben Miro	Sibel Şengül
Şemsi ve Ali Baba Çarşıda	-
Şehrazad	Şehrazad
Mumuk Oyuncak	Selçuk Demirel
Arkadaşım ve Ben	Mihriye Güneç Savaş
Uyku Zamanı	-
Beni Annem Yavruladı	Can Göknil
Benimle Oynar Mısın?	Sophie Schoenwald ve Nadine Reitz
Bu Beden Benim	Aysen Oy
Oliver	Birgitta Sif
Zagi	Julia Donaldson
Aydaki Adam	Simon Bartram
Unutkan Mumi	Gabrieel Clima
Nasıl Başlar?	Silvana Tavano
Teo' nun Can Sıkıntısı Kitabı	Hande Aydın, Yağmur Artukmaç
Artık Yürümek İstemeyen Kurt	Orianne Lallemand
Uyku Canavarı	Maria Vago
Köpekler Bale Yapmaz	Anna Kemp
Küçük Kızlara Öğütler	Mark Twain
Mutlu Kedi Alışverişte	Baskın Bıçakçı
Bip Bip Alışverişe Gidiyorum	Sally Grindley Jenny Williams
Ömer Bakkalda	Gülçin Alpöge
Mutluluk	Mahmut Yılmaz
Oyuncu Bulut	Nural Birden
Bir Milyon Ne Kadar Büyük	Anna Milbourne
Sakar Cadı Vini' nin Yeni Bilgisayarı	Korky Paul ve Valerie Thomas
Okula Geç Kaldım	Fatih Erdoğan
Kızlar Erkekler Pantolonlar Etekler	İsmihan Artan, Adile Gülşah Saranlı
Küçük Yıldızlar "Semiha Berksoy"	Nazlı Eda Noyan
Akıllı Tavşan ile Anne Saksagan	Farideh Khalatbaree
Uslu- Yaramaz	Can Göknil
Duru ile Doruk- Köy Gezisi	Üstün Dökmen
Arkadaşım Bahçeci	Ralf Butshkow

Arkadaşım Temizlik İşçisi	Ralf Butshkow
Berke' nin Down Sendromu Hikayesi	Helena Kraljic
Aile Ağacı	Nuria Roca
Ben Minicik Bir Bebektim	Aytül Akal
Ben Neredeyim?	Aysel Gürmen
Ben Ne Zaman Doğdum?	Behiç Ak
Elif ve En Sevdiği Midilli	Liane Schneider
Ev Alma Komşu Al	Kolektif
Arkadaşım Polis	Ralf Butschkow
Kahraman İtfaiyeciler	Heather Amery ve Stephen Cartwright
Çağlar Tavşan İstiyor	Christian Tielmann
Zeynep' in Kırmızı Çizmeleri	Francesca Chessa
Kaybedince Kızan Sally	Frank J. Sileo
Burcu ve Berk ile Hayır Diyebilirsiniz!	Defne Ongun Müminoğlu
Hastanede	Anne Civardi
Şarkı Söyleyen Berber	Arslan Sayman
Hayallerim Büyük Olsun Küçüğüm	Kristi Yamaguchi
Diş Hekiminde	Anne Civardi
Zeynep Hastaneye Gidiyor	Ezgi Perktaş

STRUCTURED ABSTRACT

Occupational Analysis of Male and Female Characters in Picture Story Books for 3-6 Years

Introduction

Culture affects the feelings, thoughts and behaviors of people in the same society. People living in the same culture have certain behavioral patterns and traditions. In this direction, people are expected to comply with the determined behavior patterns and traditions. Children are directed to gender roles with the clothes and toys bought from the moment they are born, the way they are addressed, and the behaviors that are suitable and inappropriate for them. Many factors such as the attitude of the parents, the attitudes and behaviors of the people around, the books read, the movies watched and social media can affect the child's perception of gender. Preschool picture storybooks support children socially and cognitively, enable the child to get to know his/her environment and produce different solutions to problems. In this period, it is seen that the heroes, narrative types and the subjects in the books given to the children affect the children and encourage them to have positive behaviors. Books contribute to the development of children's sense of coping with difficulties, exhibiting alternative attitudes in the face of problems, empathy, learning and curiosity about life. Children not only get to know life with picture story books, but they also learn to behave in accordance with their gender roles. It is inevitable for children to identify with the character in the books and to pay attention to their movements and clothing styles. Children's books not only support all developmental areas of the child, but also ensure that the culture, gender roles and patterns are learned and this information is reinforced.

Method

This study aims to examine the features such as publishing house, author information, original language of the picture story books published for preschool children (3-6 years old) and the

occupational groups attributed to the male and female characters in the content. The study was carried out with the qualitative research method. Within the scope of the research, 155 books were examined by random sampling method and 100 picture story books with appropriate criteria for the research were included in the study using the purposeful sampling method. In the selection of the books included in the sample of the study, it was taken into account that they were intended for children aged 3-6 years and included any profession in the content of the book. The "Book Review Form", which was created to examine the picture story books selected for the sample of the study, was created by the researchers by scanning the literature. This form consists of two parts. The first of these sections is the general features of the book (such as publisher, author information, original language), and the other is the features of the characters in the book (the genders of the characters and the professions of the characters). 100 picture story books selected for the sample of the study were examined and coded in line with the questions in the Book Review Form created by the researchers.

Results and Discussion

According to the research findings; The genders of the characters in the examined books do not differ according to the gender of the author ($p > 0.05$). This finding shows that the perceptions of the authors about the number of occupations owned by men and women do not differ according to gender, and they think similarly in both genders. On the other hand, the gender of the characters in the books differ statistically significantly according to the ascribed professions ($p < 0.05$). In the post-hoc analysis carried out to determine the groups that make up the difference, differences were found in the professions of tradesmen, drivers and secretaries. The result of this result is that the profession of secretary in our society is mostly women; It is thought that the profession of tradesman and driver is mostly due to the opinion that it is suitable for men. The gender of the authors did not show a statistically significant difference according to the occupations attributed to the characters ($p > 0.05$). This finding shows that the authors' perceptions of the diversity of occupations of men and women do not differ according to gender, and they think similarly in both genders. There was no statistically significant difference between the domestic and foreign nature of the books and the occupations attributed to the characters ($p > 0.05$). Considering that the authors live in different countries and have different languages; This finding shows that occupations are independent of culture. There was no statistically significant difference between the books being native or translated and the genders of the characters ($p > 0.05$). Considering that the authors live in different countries and have different languages, this finding shows that cultural and language differences do not affect the number of male and female characters who have a profession.